

A PESCA NA RUTA ATLÁNTICA O XEITO NA TRADICIÓN PESQUEIRA MARINENSE (III)

Por: Manuel Torres Viqueira

Os “*xeiteiros*” adoitaban vender no mar a sardiña capturada, e facían a unhas embarcacións chamadas “*galeóns*” que se estacionaban dentro dos campos de pesca para mercala. Pero tamén había as chamadas “*enviadas*”, que eran embarcacións destinadas a levar o peixe ós portos, fábricas ou praias, cada certo tempo, cando as capturas eran suficientes para este envío.

A “*enviada*” era xeralmente unha lancha “*xeiteira*”, coa súa clásica vela rectangular, que transportaba o peixe a terra, mentres a embarcación “*xeiteira*” quedaba no mar traballando coa rede en novas capturas. Tamén acostumaba levar todo o aparello ó porto de orixe, xeralmente cada quincena, para a súa reparación ou substitución.

A venda do peixe facíase en Marín primeiramente nas praias: Rivera, Almuiña, Canto da Area, Pedra das Mulleres, e despois no peirao, facéndose a poxa tomando por unidade o “milleiro”, que se adxudicaba ó mellor poxador. Se había varios poxadores que ofrecían o mesmo prezo, repartíase entre todos o peixe subastado se eran poucos. Pero se os poxadores eran moitos, sorteábase da seguinte maneira:

Tomábase un monte de sardiñas nunha cesta.

Numerábanse os poxadores.

Facíase que cada un fora sacando ordenadamente unha sardiña cada vez, ata rematar co peixe da cesta.

O que extraía a última sardiña levábase o lote.

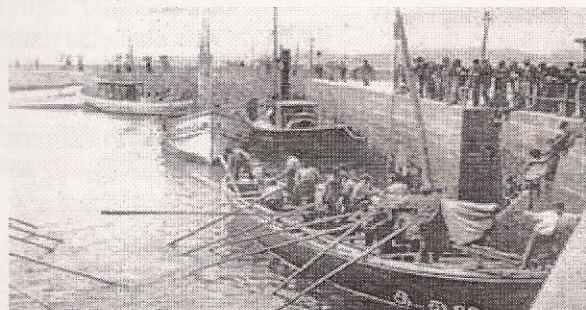
A nosa ría constituía unha zona que foi durante moito tempo lugar de abrigo e refuxio onde se recollían abundantes bancos de sardiña. Por iso os “*xeiteiros*” a tiñan como o seu mellor campo de pesca: “Piélagos

abundantísimo de sardiña”.

Segundo os entendidos de entón, a sardiña entraba na ría en cantidade moi grande, bordeando o norte de Ons, dende San Xoán ata o Nadal - cando da volta o sol -, e emigraba cara ó mes de xaneiro ou febreiro, afastándose lentamente bordeando o litoral sur. Pero ás veces facían tan rapidamente que en cuestión dunhas horas desaparecía totalmente da ría.

Unha heteroxénea concorrencia de “*xeiteiros*” ocupaba constantemente a nosa ría e animaba os portos do seu litoral no descanso das súas faenas. Habíaos de tódalas partes. En primeiro lugar os de Marín, Loira, Bueu, Beluso e Aldán que chegaron a sumar ata douscentos corenta e cinco embarcacións. Despois os de Pontevedra, Combarro, Sanxenxo e Portonovo que se contaron ata cento catro embarcacións.

Tamén viñan os da ría de Arousa, tales como os de

Riveira, Caramiñal, Rianxo, Vilaxoan e Cambados, xeralmente non moi ben conceptuados en boca dos rapaces e tilleiros, que difundían as súas fazañas entoando con aire de pasodobre aquel cantar ruidosamente coreado pola rapazada:

“Fillos d’Arousa, rouba boureles,
Fillos d’Arousa, rouba boureles,
.....”

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE EDUCACIÓN
E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA
Dirección Xeral de Política Lingüística

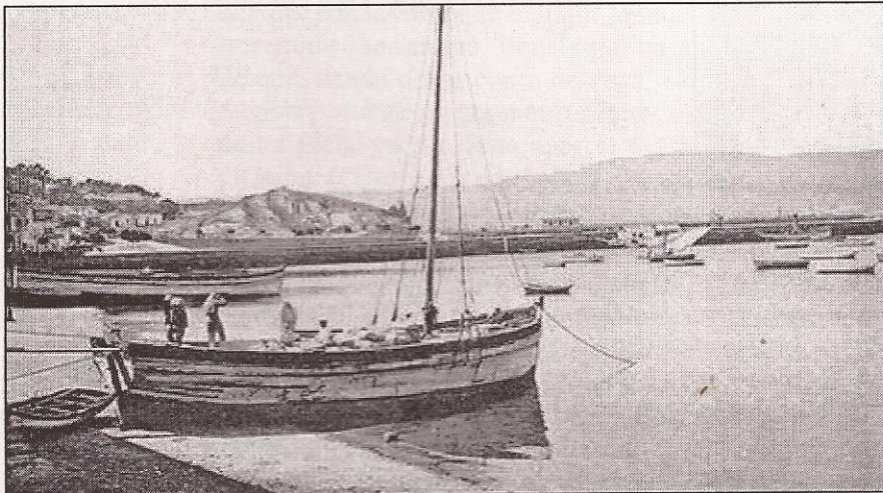
Hai que engadir tamén “xeiteiros” procedentes de Corcubión, de Muros e de Noia. E incluso de Vigo, Baiona e A Garda.

Tal era a concorrencia que ós cerca de catrocentos da nosa ría, engadíanse verdadeiras expedicións de “xeiteiros” de tódolos portos do litoral das rías Baixas, dende Fisterra ata a mesma desembocadura do Miño, atraídos pola abundancia dos nosos bancos de peixe. Tal era así que nos libros da época dicíase que “era moi frecuente atoparse pescando dentro da boca da ría de Marín - é dicir augas dentro de Ons máis de dous mil “xeiteiros”.

Pero o “xeito”, secular sustento dos pescadores humildes, tivo que loitar coa intrusión na nosa ría doutras artes, levando a cabo unha abusiva explotación da súa riqueza, apoiados polo Gremio de Mareantes de Pontevedra, Confraría do Corpo Santo e Vicarios que exercían a súa autoridade absoluta sobre a pesca favorecendo descaradamente ós “cercos”, instrumento de pesca dos ricos e poderosos que se facían os explotadores do mar. Como proba da persecución que tivo lugar contra a pesca do “xeito” imos a recordar algunhas das ordenanzas do Gremio de Mareantes naquelas remotas épocas.

NOVENA DO AÑO 1.531 “que todos los barcos de jeito ansi de la villa como de fora non sean osados de poner a o mar o jeito de día en toda la ría”...

QUINTA DO AÑO 1.552 “que ningún geiteiro sea osado de poner desde los bueyes de rajóo y de Aguete hacia la ría al tiempo que los cercos anduvieren a la mar,

aparejos ninhunos, sopena de perder los aparejos e que le quemen el barco”...

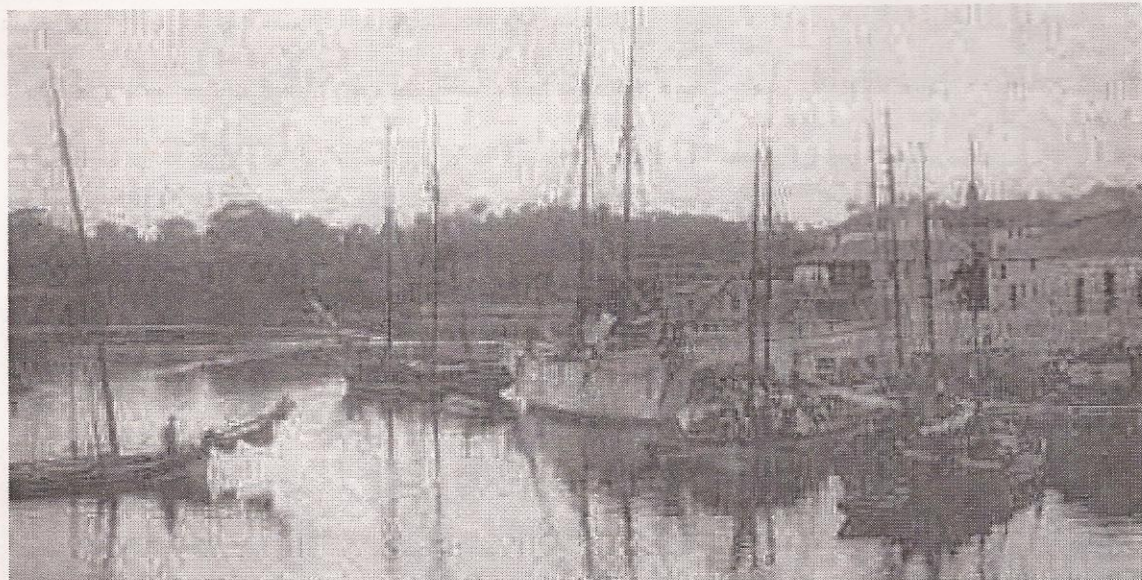
DECIMADO AÑO 1.554 “que ningun geiteiro vezino o no, vezino... puede poner sus redes desde los boys de rrajóo para el lugar que se dize del jilrreu ny para la ysla de tambo”...

TERCERA DO AÑO 1.561 “que los jeyteyros que ahora e en todo tiempo de siempre jamas... que no hayan de pescar en dicha rría desde la piedra do batel de la parte de marín, ni desde el rio micieyro en la de samieira e combarro para cima hacia la barra y rio de la villa”...

DECIMOSEPTIMA DO AÑO 1.750 “limitando la pesca del jeito desde el rio Misiero en Samieira hasta la piedra de Batel o Gamela en Marín, para la barra, cuando no haya en la mar mas de dos o tres cercos en la ría. Pero si se llegaron a cinco o seis solo pueda pesca el jeito desde la punta de Festiñans en derecha al Monte de San Cremenzo o Clemente, sobre el islote y capilla del mismo, hacia fuera”.

O que equivalía a dicir que os meridianos da demarcación pesqueira da ría quedaban así sinalados:

Río Misiero - pedra Batel ou Gamela e Punta Festiñáns - monte de San Clemente do Mar.

A PESCA NA RUTA ATLÁNTICA O XEITO NA TRADICIÓN PESQUEIRA MARINENSE (III)

Por: Manuel Torres Viqueira

Os “*xeiteiros*” adoitaban vender no mar a sardiña capturada, e facían a unhas embarcacións chamadas “*galeóns*” que se estacionaban dentro dos campos de pesca para mercala. Pero tamén había as chamadas “*enviadas*”, que eran embarcacións destinadas a levar o peixe ós portos, fábricas ou praias, cada certo tempo, cando as capturas eran suficientes para este envío.

A “*enviada*” era xeralmente unha lancha “*xeiteira*”, coa súa clásica vela rectangular, que transportaba o peixe a terra, mentres a embarcación “*xeiteira*” quedaba no mar traballando coa rede en novas capturas. Tamén acostumaba levar todo o aparello ó porto de orixe, xeralmente cada quincena, para a súa reparación ou substitución.

A venda do peixe facíase en Marín primeiramente nas praias: Rivera, Almuiña, Canto da Area, Pedra das Mulleres, e despois no peirao, facéndose a poxa tomando por unidade o “milleiro”, que se adxudicaba ó mellor poxador. Se había varios poxadores que ofrecían o mesmo prezo, repartíase entre todos o peixe subastado se eran poucos. Pero se os poxadores eran moitos, sorteábase da seguinte maneira:

Tomábase un monte de sardiñas nunha cesta.

Numerábanse os poxadores.

Facíase que cada un fora sacando ordenadamente unha sardiña cada vez, ata rematar co peixe da cesta.

O que extraía a última sardiña levábase o lote.

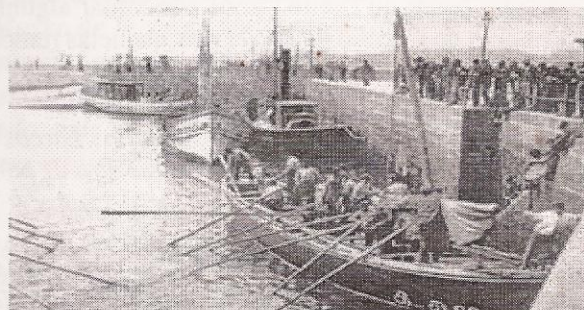
A nosa ría constituía unha zona que foi durante moito tempo lugar de abrigo e refuxio onde se recollían abundantes bancos de sardiña. Por iso os “*xeiteiros*” a tiñan como o seu mellor campo de pesca: “Piélagos

abundantísimo de sardiña”.

Segundo os entendidos de entón, a sardiña entraba na ría en cantidade moi grande, bordeando o norte de Ons, dende San Xoán ata o Nadal - cando da volta o sol -, e emigraba cara ó mes de xaneiro ou febreiro, afastándose lentamente bordeando o litoral sur. Pero ás veces facían tan rapidamente que en cuestión dunhas horas desaparecía totalmente da ría.

Unha heteroxénea concorrencia de “*xeiteiros*” ocupaba constantemente a nosa ría e animaba os portos do seu litoral no descanso das súas faenas. Habíaos de tódalas partes. En primeiro lugar os de Marín, Loira, Bueu, Beluso e Aldán que chegaron a sumar ata douscentos corenta e cinco embarcacións. Despois os de Pontevedra, Combarro, Sanxenxo e Portonovo que se contaron ata cento catro embarcacións.

Tamén viñan os da ría de Arousa, tales como os de

Riveira, Caramiñal, Rianxo, Vilaxoan e Cambados, xeralmente non moi ben conceptuados en boca dos rapaces e tilleiros, que difundían as súas fazañas entoando con aire de pasodobre aquel cantar ruidosamente coreado pola rapazada:

“Fillos d’Arousa, rouba boureles,
Fillos d’Arousa, rouba boureles,
.....”

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE EDUCACIÓN
E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA
Dirección Xeral de Política Lingüística

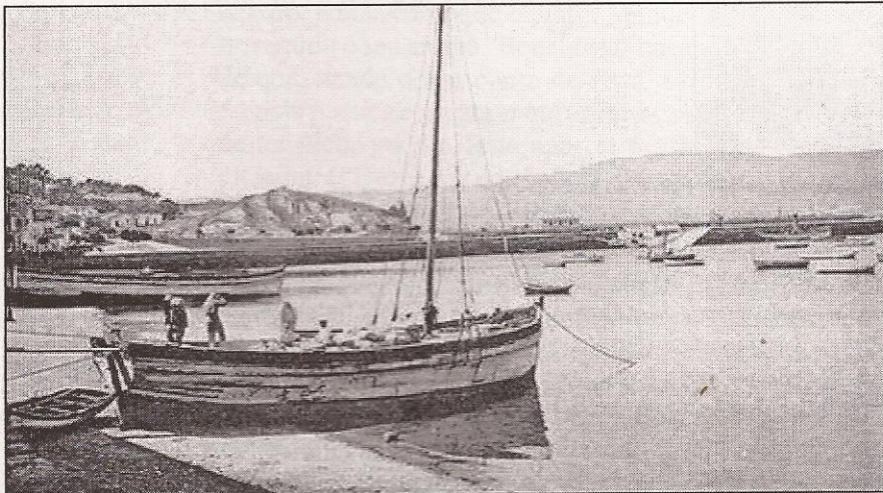
Hai que engadir tamén “xeiteiros” procedentes de Corcubión, de Muros e de Noia. E incluso de Vigo, Baiona e A Garda.

Tal era a concorrencia que ós cerca de catrocentos da nosa ría, engadíanse verdadeiras expedicións de “xeiteiros” de tódolos portos do litoral das rías Baixas, dende Fisterra ata a mesma desembocadura do Miño, atraídos pola abundancia dos nosos bancos de peixe. Tal era así que nos libros da época dicíase que “era moi frecuente atoparse pescando dentro da boca da ría de Marín - é dicir augas dentro de Ons máis de dous mil “xeiteiros”.

Pero o “xeito”, secular sustento dos pescadores humildes, tivo que loitar coa intrusión na nosa ría doutras artes, levando a cabo unha abusiva explotación da súa riqueza, apoiados polo Gremio de Mareantes de Pontevedra, Confraría do Corpo Santo e Vicarios que exercían a súa autoridade absoluta sobre a pesca favorecendo descaradamente ós “cercos”, instrumento de pesca dos ricos e poderosos que se facían os explotadores do mar. Como proba da persecución que tivo lugar contra a pesca do “xeito” imos a recordar algunhas das ordenanzas do Gremio de Mareantes naquelas remotas épocas.

NOVENA DO AÑO 1.531 “que todos los barcos de jeito ansi de la villa como de fora non sean osados de poner a o mar o jeito de día en toda la ría”...

QUINTA DO AÑO 1.552 “que ningún geiteiro sea osado de poner desde los bueyes de rajóo y de Aguete hacia la ría al tiempo que los cercos anduvieren a la mar,

aparejos ninhunos, sopena de perder los aparejos e que le quemen el barco”...

DECIMADO AÑO 1.554 “que ningun geiteiro vezino o no, vezino... puede poner sus redes desde los boys de rrajóo para el lugar que se dize del jilrreu ny para la ysla de tambo”...

TERCERA DO AÑO 1.561 “que los jeyteyros que ahora e en todo tiempo de siempre jamas... que no hayan de pescar en dicha rría desde la piedra do batel de la parte de marín, ni desde el rio micieyro en la de samieira e combarro para cima hacia la barra y rio de la villa”...

DECIMOSEPTIMA DO AÑO 1.750 “limitando la pesca del jeito desde el rio Misiero en Samieira hasta la piedra de Batel o Gamela en Marín, para la barra, cuando no haya en la mar mas de dos o tres cercos en la ría. Pero si se llegaron a cinco o seis solo pueda pesca el jeito desde la punta de Festiñans en derecha al Monte de San Cremenzo o Clemente, sobre el islote y capilla del mismo, hacia fuera”.

O que equivalía a dicir que os meridianos da demarcación pesqueira da ría quedaban así sinalados:

Río Misiero - pedra Batel ou Gamela e Punta Festiñáns - monte de San Clemente do Mar.

